

**Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету**

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

(на матеріалах ТОВ «Буковина Імпекс»)

Студента 2 курсу денної форми
навчання спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
спеціалізації «Державні фінанси»

Чернея
Вадима
Юрійовича

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Томнюк
Тетяна
Леонідівна

Завідувач кафедри:
д.е.н., професор

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2023

АНОТАЦІЯ

Черней В. Ю. Оподаткування підприємств в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. – Рукопис. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, Чернівці, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі розглядаються теоретично-методологічні аспекти оподаткування підприємств. Проаналізовано стан оподаткування підприємств на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю «Буковина Імпекс». Визначено підходи до застосування інструментів державного регулювання загалом та, зокрема, податкового регулювання у напрямку стимулювання діяльності підприємств в Україні.

Ключові слова: система оподаткування підприємств, податок, податкове регулювання.

ANNOTATION

Chernei V. Yu. Taxation of enterprises in Ukraine: current state and prospects for development. - Manuscript. Graduation qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 "Finance, banking, insurance and the stock market". – Chernivtsi Institute of Trade and Economics, STEU, Chernivtsi, 2023.

The final qualification paper examines the theoretical and methodological aspects of enterprise taxation. The state of enterprise taxation was analyzed using the example of Bukovyna Impex limited liability company. Approaches to the application of state regulation tools in general and, in particular, tax regulation in the direction of stimulating the activity of enterprises in Ukraine are determined.

Keywords: enterprise taxation system, tax, tax regulation.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ	7
1.1. Сутність податкового регулювання як елемента управління національною економікою	7
1.2. Значення податкової політики підприємства для оптимізації оподаткування	12
1.3. Управління податковими ризиками на підприємстві	15
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ СУЧАСНОГО СТАНУ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «БУКОВИНА ІМПЕКС»)	20
2.1. Аналіз динаміки обов’язкових платежів, нарахованих ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 роках	20
2.2. Аналіз структури та рівня оподаткування ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 роках	29
Висновки до розділу 2	35
РОЗДІЛ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ У НАПРЯМКУ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	37
3.1. Перспективи стимулювання економічної діяльності суб’єктів господарювання України	37
3.2. Напрями підвищення ефективності податкового регулювання бізнесу в Україні	41
3.3. Напрями підвищення ефективності податкового стимулювання розвитку суб’єктів малого бізнесу	44
Висновки до розділу 3	47
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансово-економічна криза, спричинена війною, висуває на передній план проблему доцільності та глибини антикризового податкового регулювання в рамках коригування національної податкової політики. При цьому слід розуміти, що функція податкової політики держави повинна полягати не лише у мобілізації податків, а перш за все, для забезпечення стабілізації ситуації.

Становлення та розвиток податкової системи України свідчать про її переважаючу у роль у формуванні та розподілі фінансових ресурсів держави. Проте найбільш дієвий вплив означена система має на функціонування та ділову активність підприємницьких структур, тобто на ту ланку господарської діяльності, де створюється фінансовий потенціал країни. В той же час нестабільність сучасних умов господарювання, прагнення до поповнення бюджету, недотримання принципу економічної обґрунтованості податкових реформ призвели до надмірного податкового навантаження на підприємства.

Дослідження стану та тенденцій оподаткування підприємств відображені у працях В.П. Вишневського, Т.І. Єфименко, Ю.Б. Іванова, А.І. Крисоватого, М.І. Крупки, І.О. Луніної, В.М. Мельника, В.М. Опаріна, А.М. Соколовської, Л.Л. Тарангул, В.М. Федосова та ін. Проте питання удосконалення оподаткування підприємств у напрямку активізації їх діяльності і надалі потребує розгляду. Особливо гострий характер цих суперечок зумовлений фінансовою нестабільністю підприємств, зменшенням сукупного попиту та податкових надходжень до бюджету, економічною кризою, яка суттєво вплинула на результати діяльності підприємств. Це все нашоухує на необхідність ґрунтовного дослідження усіх аспектів впливу оподаткування на діяльність підприємств та шляхів підвищення його ефективності.

Мета і завдання дослідження. Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів, стану оподаткування та напрямів

оптимізації оподаткування підприємств в Україні. Досягнення цієї мети зумовило необхідність розв'язання таких завдань:

- дослідити сутність податкового регулювання як елемента управління національною економікою;
- охарактеризувати спрощену систему оподаткування як механізм стимулювання суб'єктів малого бізнесу;
- визначити значення податкової політики підприємства для оптимізації оподаткування;
- проаналізувати тенденції справляння обов'язкових платежів на прикладі ТОВ «Буковина Імпекс» та визначити рівень податкового навантаження підприємства;
- окреслити перспективи стимулювання економічної діяльності суб'єктів господарювання України;
- визначити напрямки реформування оподаткування прибутку підприємств;
- запропонувати напрями підвищення ефективності державного регулювання розвитку суб'єктів малого бізнесу.

Об'єктом дослідження випускної кваліфікаційної роботи є оподаткування юридичних осіб в Україні.

Предметом дослідження є сучасний стан та перспективи розвитку оподаткування підприємств в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених завдань в роботі використовуються методи аналізу й синтезу, конкретного й абстрактного, індукції та дедукції, порівняльних характеристик, а також економіко-статистичних і економіко-математичних методів. Теоретичною основою дослідження стало творче опрацювання досягнень світової та вітчизняної економічної думки з проблем використання податків як основних важелів державного регулювання діяльності підприємств.

Інформаційною базою дослідження є нормативні акти України, праці зарубіжних та вітчизняних науковців із проблем оподаткування підприємств,

статистична інформація Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, фінансова та податкова звітність ТОВ «Буковина Імпекс» за 2020–2022 рр.

Наукова новизна одержаних результатів, що мають теоретичне і практичне значення, полягає в наступному:

- визначено підходи до підвищення ефективності оподаткування прибутку підприємств в Україні;
- запропоновано напрями податкового стимулювання діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові результати, отримані в дослідженні, спрямовані на зростання активізації діяльності юридичних осіб за рахунок оптимізації оподаткування.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано наукову статтю на тему «Напрями підвищення ефективності податкового стимулювання суб'єктів малого бізнесу» (Матеріали студентської інтернет-конференції «Фінансово-економічний розвиток регіонів: виклик воєнного стану та поствоєнні перспективи», ЧТЕІ ДТЕУ, 2023).

Обсяг та структура випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Основний текст роботи викладено на 52 сторінках, що містять 7 таблиць і 12 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність податкового регулювання як елемента управління національною економікою

Сучасний механізм податкового регулювання представляє собою комплекс організаційно-правових норм, принципів, методів і форм, які визначають учасників і об'єкти державного впливу на податкові відносини. Цей вплив реалізується через різноманітні інструменти з метою сприяння соціально-економічному розвитку суспільства.

Для розуміння суті "податкового регулювання" розглядаються підходи відомих науковців, що представлені в економічній літературі (табл. 1.1). Порівняння та узагальнення цих підходів у таблиці вказує на відсутність суттєвих розбіжностей в їх трактуванні. Завдяки багатогранності терміну автори надають різні акценти, враховуючи динамічний, структурний чи інституційний аспекти.

З нашого погляду, податкове регулювання - це свідомий, активний та цілеспрямований вплив держави на учасників економічних відносин, використовуючи елементи податкової політики для досягнення соціально-економічних результатів.

Сучасна інтерпретація принципів відносин у сфері податкового регулювання представлена в Податковому кодексі України [1]. Фінансові інструменти реалізації цих принципів - податки і збори, а дії ставок, порядку обчислення і сплати, пільг і санкцій - визначаються як важелі впливу. Ключові компоненти податкового механізму включають податкове законодавство, планування і прогнозування, управління податками, а також врахування принципів оподаткування при визначенні податкової політики.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «податкове регулювання»

Автори	Визначення
Т. І. Єфименко [25]	Податкове регулювання за допомогою притаманних йому методів і важелів дозволяє досягти більш ефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів, інтенсифікувати інвестиційну та підприємницьку активність, узгодити інтереси різних суб'єктів господарювання, прошарків населення, центральних і регіональних рівнів державного управління
Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Карпова [56]	Податкове регулювання – це заходи непрямого впливу на економіку, економічні і соціальні процеси шляхом зміни видів податків, податкових ставок, встановлення податкових пільг, зменшення або збільшення податкового навантаження
Р. П. Жарко [26]	Податкове регулювання – це комплекс дій державних органів, спрямованих на зміну параметрів податкової системи та податкового механізму з метою досягнення певних соціальних та економічних цілей
І. В. Фокіна [62]	Податкове регулювання економіки, як основний елемент податкового механізму, покладено в основу довгострокових стратегічних цілей держави, спрямованих на забезпечення економічної стабільності та стимулювання економічного зростання
Т. Г. Затонацька [33]	Податкове регулювання полягає в перерозподілі державними органами доходів та фінансових ресурсів з метою забезпечення грошовими коштами, фінансовими ресурсами тих осіб, організацій, установ, галузей, секторів і сфер економіки, у яких існує доцільна, суспільно визнана потреба в ресурсах
А. Ф. Мельник, А. Ю. Васіна, Т. Л. Желюк, Т. М. Попович [47]	Податкове регулювання – це діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації стягнення податків і податкових платежів. Воно передбачає застосування диференційованого підходу до оподаткування з метою регулювання народногосподарської кон'юнктури, підприємницької активності та споживчого попиту, рівня споживання тощо.

До основних методів фіскального впливу відносяться:

- отримання податкового кредиту за інвестиції;
- вибір і встановлення ставок оподаткування;
- відстрочення сплати податків та зборів;
- надання податкової амністії;
- укладення міжнародних угод з уникнення подвійного оподаткування;
- надання податкових канікул;
- застосування податкових відрахувань.

Форми фіскального впливу поділяються на прямі та опосередковані. Суб'єктами фіскального впливу є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Державна податкова служба України та органи місцевого самоврядування.

Об'єктами фіскального впливу є споживання, доходи, майно, використання природних ресурсів, розподілений прибуток та капітал. В Україні, в межах загального механізму фіскального впливу, виділяють системні, комплексні та локальні механізми фіскального впливу.

Інструменти фіскального впливу можна класифікувати з економічної або адміністративної точки зору. Серед ключових економічних та адміністративних інструментів варто відзначити:

- загальний рівень оподаткування, що впливає на економічні процеси;
- структуру системи податків і зборів;
- співвідношення прямих і непрямих податків, яке визначає розподіл податкового навантаження на виробника і споживача;
- ставка податку. Вона є одним із найбільш вагомих інструментів податкового регулювання. Регулюючий ефект досягається через встановлення базових, граничних, абсолютних та відносних ставок податків;
- податкові пільги;
- визначення складу платників податків і зборів;
- порядок нарахування, утримання та сплати податків і зборів;
- об'єкти оподаткування;
- порядок визначення бази оподаткування;
- строки сплати податків і зборів;
- порядок обчислення суми податку чи збору. Для прикладу, при розрахунку податку на доходи фізичних осіб враховуються розміри державних соціальних стандартів (мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум для працездатної особи);
- податковий контроль;
- відповідальність;

- податкові знижки;
- права, обов'язки і відповідальність посадових осіб контролюючих органів;
- обов'язки і права платників податків, які через встановлення зобов'язань і прав впливають на їхню поведінку [24, с. 37-38] (рис. 1.1).

Рис.1.1. Механізми податкового регулювання в Україні

В оподаткуванні виникає взаємодія інтересів між державою і платниками податків. Графічно це може бути відображено як спроба збалансування їхніх інтересів, спрощено у формі діаграми (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Механізм впливу податкового регулювання на баланс інтересів держави і платників податку

З позицій впливу на діяльність підприємств найбільш вагомими є прями податки і обов'язкові платежі, а саме податок на прибуток, рентна плата, податок на майно та екологічний податок.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності є особливим механізмом справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності. Запровадження спрощеної системи позитивно оцінювали українські підприємці, що сприяло зростанню ділової активності у сфері малого бізнесу, але зумовило гострі дискусії серед політиків та науковців. Деякі фахівці пропонували скасувати її, а інші не лише наполягали на її збереженні, але й настоювали на необхідності розширення переліку суб'єктів малого підприємництва, на яких мала б поширюватися дія спрощеної системи [27; с. 58].

Використання регулюючого потенціалу податкової системи як інструменту фінансово-економічного регулювання є завжди ключовим аспектом у фінансовій теорії та практиці. Дослідження теоретичних та практичних аспектів податкового

регулювання як інструменту для підтримки соціально-економічного розвитку суспільства постійно знаходиться в центрі уваги фінансової науки.

1.2. Значення податкової політики підприємства для оптимізації оподаткування

Від того, як ефективно підприємство вирішить питання податкової стратегії під час формування свого розвитку, залежать можливості не лише його економічного зростання, але й загального суспільного виробництва. Тому основною метою будь-якого підприємства є розробка економіко-організаційного механізму адаптації до нестабільного податкового середовища, з урахуванням ринкових механізмів розподілу податкового навантаження та обґрунтування необхідності управління податками на підприємстві.

Податкова політика підприємства націлена на розробку та впровадження податкової стратегії, яка поєднує оптимальний податковий тиск з максимальними досягнутими результатами підприємства. Підприємство повинно конструювати таку податкову політику, яка б економічно вигідно забезпечувала баланс між інтересами податкових органів та власною потребою виживання та здобуття прибутку. На наш погляд, такі обставини визначають необхідність управління податками не тільки на макро-, але й на мікроекономічному рівні.

Процес розробки податкової політики відбувається в кілька етапів, кожний з яких має свою мету, завдання та форми реалізації. Виділяють такі основні етапи [36, с. 346]:

1. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства та перевірка існуючих механізмів оплати податків, оцінка поточного стану оплати податків, наявність заборгованості перед бюджетом, строк її погашення та можливості її погашення.

2. Визначення пріоритетних напрямків розвитку виробництва та можливостей зменшення податкового тиску; виокремлення стратегічних галузей або видів продукції; аналіз можливостей зменшення оподаткування в цих

галузях, враховуючи, що розмір сплати більшості податків залежить від обсягів діяльності; докладний аналіз виробничої стратегії для можливостей зменшення обсягів оподаткування.

3. Розробка альтернатив для сплати податків, включаючи створення податкового календаря та оцінку можливостей застосування податкових пільг; порівняння економії від кожного варіанта з витратами, пов'язаними з його впровадженням.

4. Вибір оптимальної схеми оподаткування для мінімізації податкових платежів та покращення фінансового стану.

5. Пошук законних можливостей відстрочення податкових платежів на максимально тривалий термін.

6. Контроль за впровадженням податкової політики та оперативне її коригування під час фінансового оздоровлення; нагляд за своєчасністю нарахування податків та їх сплатою в строк.

7. Оцінка ефективності податкової політики з точки зору прибутковості підприємства та досягнення цілей санації. Для цього слід використовувати загальноприйняті показники, які враховують податкове навантаження до та після впровадження заходів з оптимізації податкової політики та планування податків.

Ці етапи надають можливість розробити ефективну податкову політику на підприємстві, базуючись на пошуку законних альтернатив оподаткування та вибору найбільш ефективних способів сплати податків для мінімізації податкового тиску.

Крім того, одним з основних підходів до розробки податкової політики підприємства може бути корпоративний податковий менеджмент. Його склад заходів залежить від форми податкової політики підприємства, яке фахівці трактують по-різному. Так, наприклад, Крисоватий А. І. визначає податкову політику підприємства як: "складову частину загальної політики управління прибутком підприємства, що полягає у виборі найбільш ефективного варіанта сплати податків при альтернативних напрямках господарської діяльності й

пов'язаних з нею операцій" [44, с. 82]. Затонацька Т. Г. пов'язує реалізацію податкової політики з податковим плануванням підприємства, вважаючи її "формою реалізації податкової ідеології й податкової стратегії підприємства в розрізі найбільш важливих аспектів діяльності в області податкового планування й на окремих етапах її здійснення"[33, с. 76], Єфименко Т. І. має на увазі під податковою політикою: "сукупність запропонованих організаційно-правових рішень» [25, с. 17].

Враховуючи безпосередній вплив податкових платежів на капітал підприємства, можна погодитися із ствердженням В. Щербакова про те, що податкова політика підприємства є складовою загальної політики управління прибутком, однак вважаємо не цілком виправданим її обмеження лише найбільш ефективним з позиції платника варіантом сплати податкових платежів, оскільки в практичній діяльності податкова політика на мікрорівні не завжди спрямована на оптимізацію податкових витрат. Наприклад, суб'єкт господарювання — юридична або фізична особа може використати спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку та не здійснювати цілеспрямованих дій щодо скорочення сум податкових платежів. У зв'язку з цим податкова політика має відображати методику планування, нарахування та сплати податкових платежів, що застосовується суб'єктом господарювання і обирається власником на його розсуд вона не обов'язково має оптимізаційний характер. До того ж термін "податкова політика" слід трактувати на основі загального визначення терміна "політика" під яким, зокрема, розуміють "спосіб дій когонебудь, спрямований на досягнення чого-небудь, який визначає ставлення до кого, до чого-небудь" [21, с. 89].

Отже, податкову політику на рівні мікропідприємства можна описати як систему заходів, які підприємство вживає в галузі податкового обліку, відображаючи різні варіанти (сценарії) його взаємодії з державою у контексті нарахування та сплати податкових зобов'язань.

1.3. Управління податковими ризиками на підприємстві

Одна з важливих сфер витрат для більшості підприємств - це оподаткування. Тому компанії повинні систематично контролювати свої податкові ризики як невід'ємну частину внутрішнього контролю за ризиками. Цей підхід дозволяє більш обдуманно підходити до ухвалення управлінських рішень та зменшувати негативні наслідки податкових ризиків.

Ще однією важливою перевагою управління податковими ризиками є його вплив на вартість компанії. Створення ефективної системи управління податковими ризиками сприяє підвищенню довіри інвесторів, оскільки воно допомагає уникати негативних податкових несподіванок. Це вимагає від компанії розробки чіткої політики управління податковими ризиками, хоча важливо зауважити, що це не передбачає повного усунення ризиків через особливості податкової політики держави.

Усі податкові ризики на підприємстві повинні бути своєчасно ідентифіковані та оцінені, враховані при ухваленні управлінських рішень, включаючи передбачення ризиків, визначення їхніх можливих розмірів і наслідків, а також розробку заходів для запобігання чи мінімізації пов'язаних ризиків втрат.

Впровадження податкової політики на підприємстві передбачає використання спеціальних заходів для зменшення негативного впливу податкових ризиків. Це може включати вдосконалення організаційної структури, акцент на економічній обґрунтованості операцій та вживання методів судового захисту. Загалом, методологія управління податковими ризиками передбачає визначення причин ризиків, їх класифікацію та оцінку ступеня ризику.

Отже, можна визначити, що ефективне управління податковими ризиками в рамках податкової політики вимагає від підприємства значних витрат на реалізацію всіх її етапів. Основний обов'язок полягає у створенні спеціального відділу, так званого податкового менеджменту або антикризового менеджменту,

який має відповідальність за розробку та впровадження ефективної податкової політики підприємства, включаючи управління податковими ризиками.

Ключовим етапом у розробці власної податкової політики є обрання системи оподаткування, яка найкращим чином відповідає формі власності та фінансовим цілям підприємства. Враховуючи, що планування прибутку включає в себе систему оподаткування, розмір чистого прибутку, доступного підприємству, залежить від обраної системи оподаткування. Процес формування податкової політики виявляється складним і тривалим, вимагаючи глибокого дослідження поточної ситуації і врахування різних альтернатив для вибору оптимальної системи оподаткування. Разом із тим, різноманітність форм господарювання та можливість використання податкових пільг та спеціальних податкових режимів значно розширюють можливості зниження податкового навантаження при формуванні податкової політики підприємства.

Визначення оптимальної системи оподаткування є критично важливим етапом для всіх суб'єктів господарювання. При цьому існує чітка взаємозв'язок між податковими умовами, які створює держава, та вибором системи оподаткування, якою підприємство буде користуватися в ході своєї господарської діяльності. Серед ключових факторів, які впливають на рішення щодо обрання конкретної системи оподаткування, варто відзначити розмір податкових ставок, зручність процедури сплати податків та простоту взаємодії з контрагентами, партнерами, клієнтами і т.д.

Після вибору оптимальної системи оподаткування в процесі роботи підприємству необхідно розробляти той чи інший сценарій розвитку подій та співпраці з податковими органами. При цьому варто зауважити, що в умовах складного і нестабільного законодавства керівництво підприємства може вибрати кілька варіантів (сценаріїв) поведінки в податкових взаєминах з державою, тому це буде наступним кроком для підприємства. В умовах складного і нестабільного законодавства керівництво підприємства може вибрати кілька варіантів (сценаріїв) поведінки в податкових взаєминах з державою [20]:

1. "Обачливий": Керівництво підприємства уникає конфліктів з органами контролю щодо оцінки правомірності податкового обліку. Дії підприємства згідні з будь-якими, навіть не повністю відповідними законодавству, фіскальними позиціями органів контролю; всі фінансові санкції сплачуються без оскарження після податкових перевірок.

2. "Розсудливий": Керівництво підприємства розглядає можливість конфлікту з органами контролю лише у випадку впевненості в позитивному результаті. Податковий облік базується на відповідності законодавчим нормам і роз'ясненням органів контролю; фінансові санкції, які не відповідають законодавству (за поглядом підприємства), оскаржуються після перевірок.

3. "Ризиковий": Керівництво підприємства готове вступити в конфлікт з органами контролю щодо оцінки правомірності податкового обліку навіть без впевненості в успішному результаті. Підприємство враховує лише законодавчі норми у веденні податкового обліку, ігноруючи роз'яснення органів контролю, які не відповідають законодавству; результати перевірок, що не відповідають законодавству, оскаржуються.

Ще одним важливим аспектом в цьому питанні є податковий облік діяльності підприємства. Він повинен ґрунтуватися на дотриманні встановлених законодавством нормативно-правових актів і проаналізованих роз'яснень органів контролю, які певною мірою відповідають нормам податкового законодавства, за результатами перевірок органів контролю оскаржуються тільки не відповідні законодавству (на думку підприємства) значні суми фінансових санкцій [17, с. 66]. Такий розглянутий компроміс дозволяє підприємству ефективно захищати свої інтереси та реалізувати співпрацю з податковими органами держави у більш продуктивний спосіб.

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що податкова політика становить необхідну складову загальної економічної стратегії підприємства. Ця стратегія передбачає розробку управлінських рішень, спрямованих на формування фінансового потенціалу та підвищення його ефективності. Внаслідок цього, основна мета податкової політики полягає в

активному впливі на максимізацію чистого прибутку підприємства за визначеними параметрами податкового середовища і ринкової кон'юнктури. Іншими словами, податкова політика повинна гармонізуватися з стратегією розвитку підприємства в усіх його аспектах, включаючи виробництво, маркетинг та планування капіталовкладень.

Висновки до розділу 1

Податкове регулювання – це сукупність організаційно-правових норм, принципів, методів і форм, суб'єктів і об'єктів державного регулювання податкових відносин через систему різноманітних інструментів з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства.

До найпоширеніших методів податкового регулювання належать:

- інвестиційний податковий кредит;
- вибір і встановлення ставок оподаткування;
- відстрочення податків і зборів;
- податкова амністія;
- міжнародні договори про уникнення подвійного оподаткування;
- податкові канікули;
- податкові відрахування.

З позицій впливу на діяльність підприємств найбільш вагомими є прямі податки і обов'язкові платежі, а саме податок на прибуток, рентна плата, податок на майно та екологічний податок.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності є особливим механізмом справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності для суб'єктів малого бізнесу.

Податкову політику на рівні підприємства можна визначити як систему проведених підприємством в галузі податкового обліку заходів, що виражає

варіанти (сценарії) його поведінки у взаєминах з державою з питань нарахування та сплати податкових платежів.

Податкові платежі – одна із значних статей витрат для більшості суб'єктів господарювання, а тому підприємства обов'язково повинні здійснювати управління своїми податковими ризиками та їх постійний моніторинг, як невід'ємну частину внутрішнього контролю за ризиками. Завдяки такому підходу подібне системне управління дає можливість більш зважено підійти до процесу ухвалення управлінських рішень, нівелювати негативні наслідки прояву податкових ризиків.

РОЗДІЛ 2

МОНІТОРИНГ СУЧАСНОГО СТАНУ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «БУКОВИНА ІМПЕКС»)

2.1. Аналіз динаміки обов'язкових платежів, нарахованих ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 роках

У сучасних умовах господарювання оподаткування суб'єктів підприємництва є одним із важливих елементів організаційно-економічного механізму акумулювання фінансових ресурсів як державою, так і окремими підприємствами.

ТОВ «Буковина Імпекс» є юридичною особою, основною метою якого є провадження діяльності у сфері продажу товарів для будівництва. Проаналізуємо динаміку та структуру сплачуваних податків підприємством. Товариством нараховуються та сплачуються наступні обов'язкові платежі: податок на прибуток; податок на додану вартість; податок на майно (плата за землю та транспортний податок), єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Податок на прибуток підприємств є одним з вагомих фіскальних регуляторів як доходів суб'єктів національної економіки, так і стану розвитку певних економічних процесів: нагромадження капіталу, інвестицій, підприємницької активності, сукупного споживання тощо. Саме цей податок не лише мобілізує фінансові ресурси держави, а й суттєво впливає на різні види господарської діяльності.

Механізм визначення податку на прибуток у 2020 та 2021 роках відрізнявся від існуючого з 2022 року порядку. Так, об'єктом оподаткування податком виступав прибуток, який визначався як сума доходів звітного періоду зменшена на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та сума інших витрат звітного податкового періоду. Податковим

кодексом визначалися певні обмеження щодо витрат, зокрема щодо витрат на ремонт основних засобів, по наданню благодійної допомоги, щодо витрат послуг у сфері консалтингу, реклами, маркетингу та інжинірингу, що були надані нерезидентами та інше. Ставка податку на прибуток мала тенденцію до зменшення, зокрема у 2020 році підприємство оподатковувалося за ставкою 19%, у 2021 р. та 2022 р. – 18%.

Максимального значення величина податку на прибуток набула у 2021 р. – 40,5 тис. грн. (на 14,7 тис. грн. або на 56,8 % порівняно з показником 2020 р.). У 2022 р. податок на прибуток, нарахований підприємством, зменшився на 10,1 % або на 4,1 тис. грн. (рис. 2.1, дод. А, Б, В).

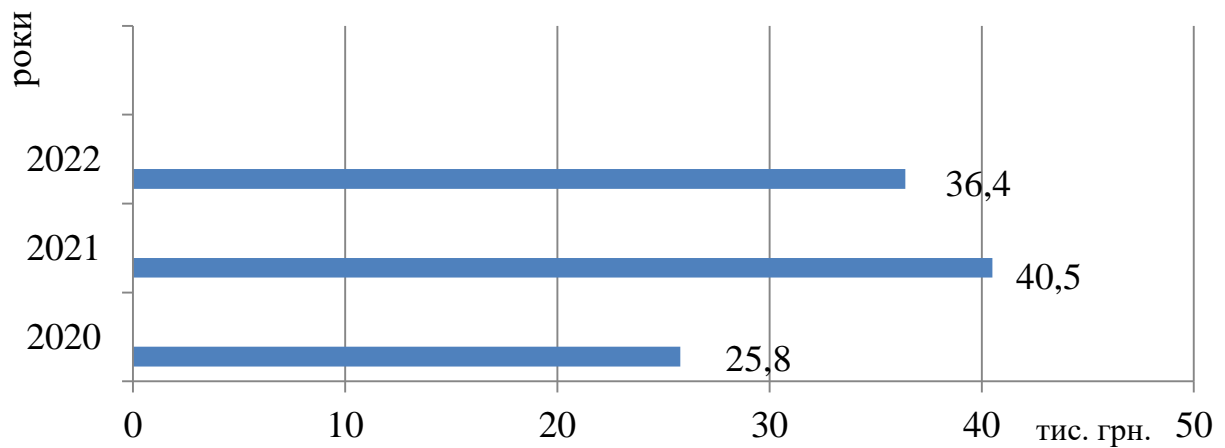

Рис. 2.1. Динаміка сплати податку на прибуток ТОВ «Буковина Імпекс» протягом 2020–2022 рр.

Дослідимо доходи та витрати підприємства, що визначають величину отриманого прибутку. Як свідчать дані табл.2.1., доходи ТОВ «Буковина Імпекс» зросли на 34,1% у 2021 р. або на 187,5 тис. грн. у порівнянні з показником 2020 р. У 2022 р. доходи підприємства, що підлягають оподаткуванню, зменшилися на 8,4% або на 61,6 тис. грн. у порівнянні з показником 2021 р.

Витрати підприємства збільшилися на 23,8% у 2021 р. та зменшилися на 7,6% у 2022 р. у порівнянні з минулорічними показниками. В абсолютній

величині збільшення становило 98,5 тис. грн. у 2021 р. та зменшення 38,8 тис. грн. у 2022 році.

Таблиця 2.1.

**Динаміка показників оподаткування податком на прибуток ТОВ
«Буковина Імпекс» у 2020–2022 рр.**

(тис. грн.)

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення		Темп росту (%)	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Доходи	549,4	736,9	675,4	+187,5	-61,6	134,1	91,6
Витрати	413,4	511,9	473,1	+98,5	-38,8	123,8	92,4
Об'єкт оподаткування	136,0	225,0	202,3	+89,1	-22,7	165,5	89,9
Податок на прибуток	25,8	40,5	36,4	+14,7	-4,1	156,8	89,9

Зазначимо, що зменшення нарахованої суми податку на прибуток відбулося у результаті зниження ставки податку із 19% у 2020 році до 18% у 2021, 2022 році і за рахунок зменшення величини оподатковуваного прибутку у 2022 році (рис. 2.2).

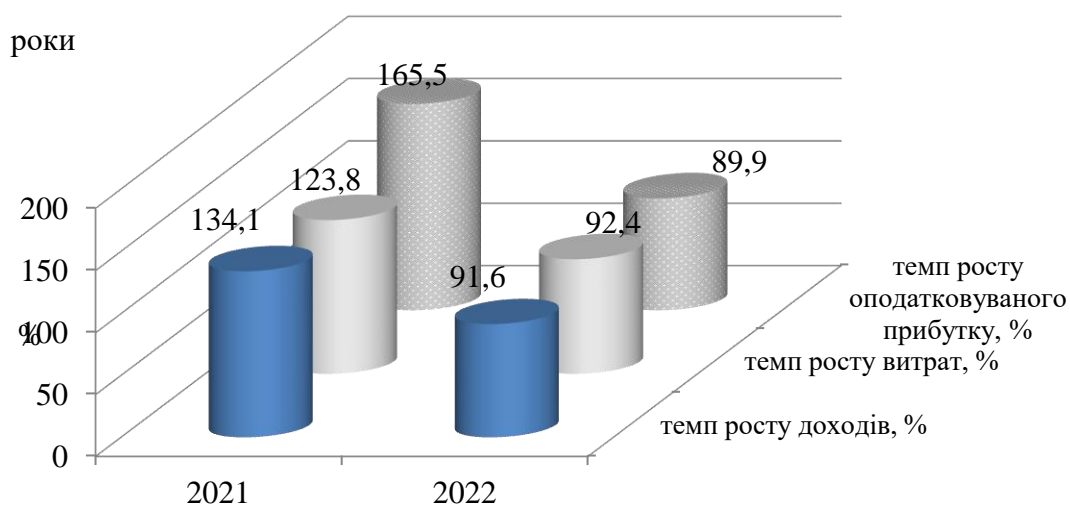

Рис. 2.2. Співвідношення темпів росту показників справляння податку на прибуток відносно попереднього року

У структурі витрат домінують такі витрати, як витрати на придбання товарів (79,8% у 2020 р., 81,6% у 2021 р. та 72,9 % у 2022 р.) та витрати на оплату праці (12,2% у 2020 р., 10,0% у 2021 р. та 13,0% у 2022 р.) (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Структура витрат ТОВ «Буковина Імпекс», які враховувалися при оподаткуванні прибутку у 2020–2022 роках

(тис. грн.)

Види витрат	2020 р.	Пит. вага, %	2021 р.	Пит. вага, %	2022 р.	Пит. вага, %
Всього витрат	413,4	100,0	511,9	100,0	473,1	100,0
Витрати на придбання товарів	329,6	79,8	417,8	81,6	344,8	72,9
Витрати на оплату праці	50,5	12,2	51,2	10,0	61,5	13,0
Податки, що відносяться на витрати	3,6	0,9	6,4	1,3	32,9	7,0
ЄСВ	22,3	5,4	18,9	3,7	22,8	4,8
Інші витрати	7,4	1,8	17,6	3,4	11,1	2,3

Динаміка витрат підприємства є зростаючою у 2021 році порівняно з 2020 роком на 98,5 тис. грн. (або на 23,8%) та спадаючою у 2022 році порівняно з 2021 роком на 38,8 тис. грн. (або на 7,6%). Такі тенденції у 2021 році спричинені головним чином зростанням витрат на придбання товарів у порівнянні з показником 2020 року (на 88,2 тис. грн. або на 23,8%) та збільшенням розміру нарахованих підприємством податків, що включаються до витрат підприємства (на 2,8 тис. грн. або на 77,8%).

У 2022 році прослідковується зменшення витрат на придбання товарів на 73 тис. грн. (або на 17,5%) у порівнянні з показником 2021 року та подальше підвищення суми податків у витратах на 26,5 тис. грн. або на 414,1% (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Динаміка витрат ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 рр.

тис. грн.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення		Темп росту (%)	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Всього витрат	413,4	511,9	473,1	+98,5	-38,8	123,8	92,4
Витрати на придбання товарів	329,6	417,8	344,8	+88,2	-73,0	126,8	82,5
Витрати на оплату праці	50,5	51,2	61,5	+0,7	+10,3	101,4	120,1
Податки, що відносяться на витрати	3,6	6,4	32,9	+2,8	+26,5	177,8	514,1
ЄСВ	22,3	18,9	22,8	-3,4	+3,9	84,8	120,6
Інші витрати	7,4	17,6	11,1	+10,2	-6,5	237,8	63,1

Зростання суми податків, що включаються у витрати ТОВ «Буковина Імпекс» обумовлено тим, що у 2022 році підприємство придбало автомобіль і сплатило транспортний податок. Транспортний податок стосується власників легкових авто, строком експлуатації до 5-ти років середньоринкова вартість яких становить 375 мінімальних заробітних плат. За кожен автомобіль власник сплачує транспортний податок в розмірі 25000 грн. на рік.

Таким чином, головними факторами збільшення прибутку підприємства є: зменшення собівартості продукції. Водночас доцільним вважаємо, що підвищення технологічного рівня виробництва, зміна структури та обсягу продукції також здійснюватимуть позитивний вплив на величину прибутку підприємства.

ТОВ «Буковина Імпекс» виступає страхувальником в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Зокрема, підприємство згідно законодавства України перераховувало єдиний внесок на за ставкою 22%. Так, підприємством у 2020 р. сплачено 22,3 тис. грн., у 2021 р. –

18,9 тис. грн., що на 3,4 тис. грн. або на 15,2% менше показника попереднього періоду (рис. 2.3). Така ситуація обумовлена скороченням чисельності працівників на підприємстві. У 2022 р. сума ЄСВ зросла на 3,9 тис. грн. у порівнянні з 2021 р. або на 20,6% та на 0,5 тис. грн. у порівнянні з показником 2020 р. (на 2,2%), що обумовлено зростанням фонду оплати праці на підприємстві.

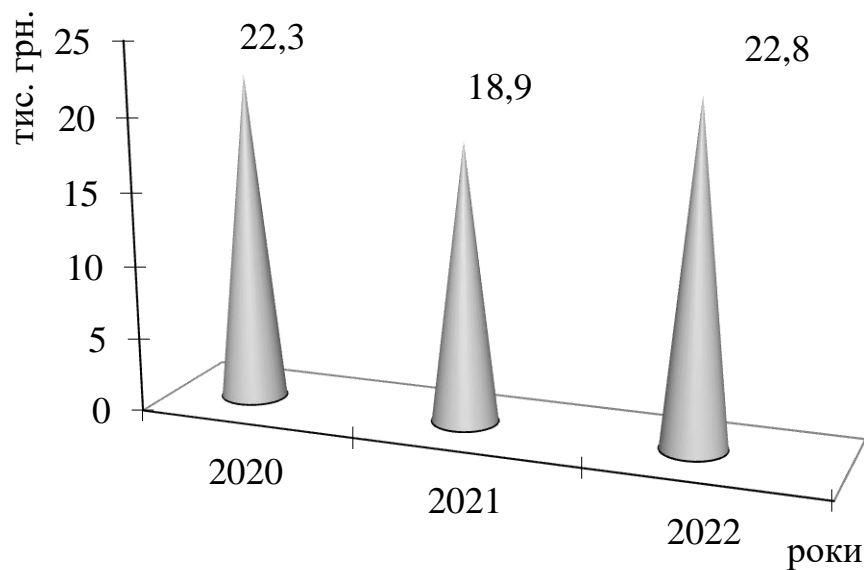

Рис. 2.3. Динаміка єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, сплаченого ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 рр.

Використання землі в Україні є платним. Податковий кодекс України до 2022 року визначав що плата за землю належить до загальнодержавних податків і зборів, справляється у формі земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності.

ТОВ «Буковина Імпекс» володіє земельними ділянками в межах Снятинського району, а тому оподатковувалися за ставкою податку 1 % від їх нормативної грошової оцінки. У 2020 р. підприємство сплатило 3585,0 грн. плати за землю, у 2021 р. – 6415,7 грн. (що на 2830,7 грн. або на 79% більше), у 2022 р. – 7858,9 грн., що на 1443,2 грн. або на 22,5% більше минулорічного показника

(рис. 2.4). Зазначимо, що у 2021 та 2022 роках підприємство придбало земельні ділянки, а тому сума плати за землю зростає.

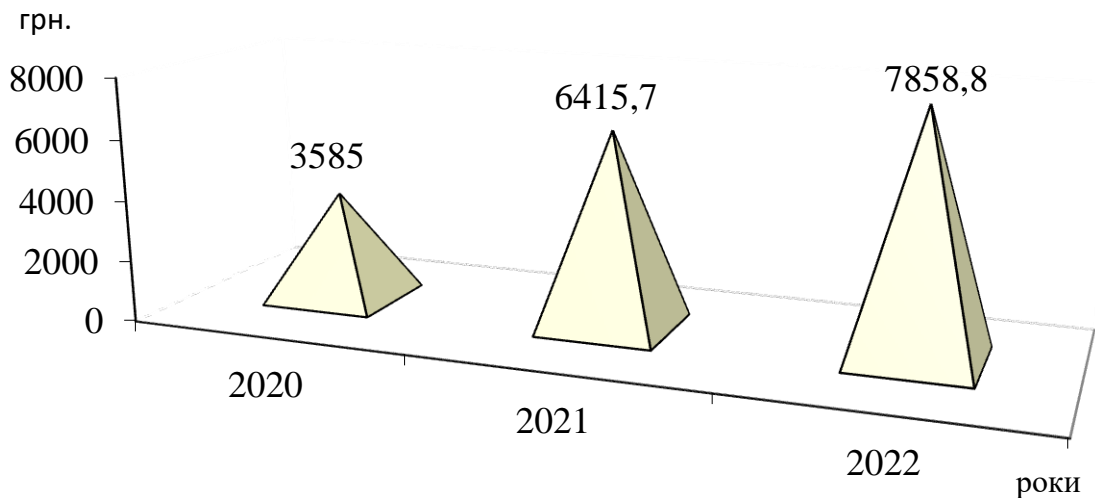

Рис. 2.4. Динаміка плати за землю, сплаченої ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 рр.

Податок на додану вартість єдиний серед непрямих податків, який сплачує підприємство. Вважається, що цей податок є найбільш досконалою формою сучасного непрямого оподаткування і відіграє важливу роль у фінансовій системі більшості розвинених країн світу. Україна та країни Європейського союзу визнають його провідним непрямим податком, оскільки його частка у доходах державних бюджетів складає 45%.

ТОВ "Буковина Імпекс" є зареєстрованим платником ПДВ. Об'єктом оподаткування є операції платників податку з постачання товарів та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, ввезення товарів на митну територію, вивезення товарів у митному режимі експорту, а також постачання послуг з міжнародних перевезень.

База оподаткування операцій визначається на основі договірної вартості, але не менше за звичайні ціни, з урахуванням загальнодержавних податків та зборів, за винятком ПДВ та акцизного податку на спирт етиловий для виробників лікарських засобів.

Сума сплаченого ПДВ визначається як різниця між податковим зобов'язанням (ПДВ нарахований у вартості реалізованої продукції) та податковим кредитом (ПДВ нарахований у вартості придбаної продукції).

Проаналізуємо стан справляння податку на додану вартість ТОВ «Буковина Імпекс». Динаміка податкового зобов'язання і податкового кредиту є зростаючою. Так, податкове зобов'язання зросло на 18,8% у 2021 р. у порівнянні з показником 2020 р., у 2022 р. – на 11,9%. Податковий кредит збільшився на 26,7% у 2021 р. та на 6,1% у 2022 р. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4.

Показники справляння податку на додану вартість ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 роках

тис. грн.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Темп росту, %		Відхил. (+, -)	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Податкове зобов'язання	103,3	122,8	137,4	118,8	111,9	+19,4	+14,6
Податковий кредит	65,9	83,6	88,6	126,7	106,1	+17,6	+5,1
Сума ПДВ, що підлягає сплаті в бюджет	37,4	39,2	48,7	104,7	124,3	+1,8	+9,5

У результаті випереджаючого зростання податкового зобов'язання динаміка суми ПДВ, що сплачувалася підприємством в бюджет, була зростаючою: підприємством у 2020 р. сплачено до державного бюджету 37,4 тис. грн. податку на додану вартість, у 2021 р. – 39,2 тис. грн., що на 1,8 тис. грн. або на 4,7% більше, у 2022 р. – 48,7 тис. грн., що на 24,3% більше показника 2021 р. (рис. 2.5).

Загалом ПДВ не здійснює прямого впливу на результати діяльності ТОВ «Буковина Імпекс», оскільки механізм його сплати передбачає перенесення податкового навантаження на кінцевого споживача. Проте в

умовах ринкової конкуренції економічний суб'єкт повинен брати на себе певну частину податкового навантаження, зменшуючи величину прибутків. Відповідно зменшується і база оподаткування податком на додану вартість, а, отже, і ціна товару чи послуги. Тому ставка податку на додану вартість, яка діє в Україні – 20% – на нашу думку, є завищеною.

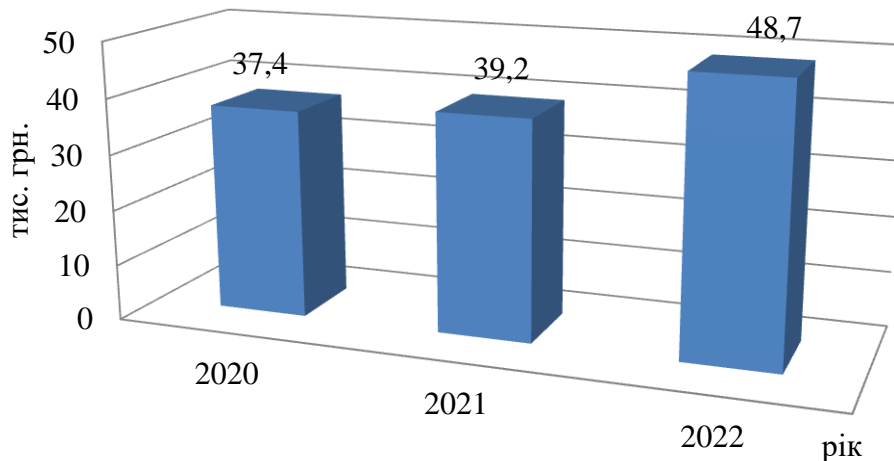

Рис. 2.5. Динаміка податку на додану вартість, сплаченого ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 рр. до державного бюджету

Зокрема, уряди країн ЄС мають можливість встановлювати стандартні, підвищені та знижені ставки ПДВ (у діапазоні 4–9%). Такий підхід обумовлює можливість мінімізації ціни на основні життєво необхідні товари. Як наслідок – підвищення купівельної спроможності громадян. А це, в свою чергу, обумовлює зростання обороту від реалізації для підприємств і, як наслідок, зростання показників прибутковості суб'єктів господарювання та загалом валового внутрішнього продукту країни, рівня податкових вилучень в бюджеті усіх рівнів.

Теоретично непрямі податки – це податки, які включаються як надбавка до ціни товарів і які реально сплачує кінцевий споживач цього товару. Проте в умовах ринкової конкуренції підприємство змушене брати на себе частину обов'язків щодо сплати непрямих податків, зменшуючи величину прибутку, і тим самим – знижуючи ціну товару, а тому

виключити повністю вплив оподаткування непрямими податками на діяльність підприємств в умовах жорсткої ринкової конкуренції неможливо.

Таким чином, дослідження динаміки та факторів, що чинять вплив на нарахування обов'язкових платежів, свідчить, що найістотніший вплив на показники податкового навантаження на підприємство здійснює єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Адже роботодавець несе вагоме навантаження по сплаті внеску з суми витрат на оплату праці.

2.2. Аналіз структури та рівня оподаткування ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 роках

Складність сучасної податкової системи — її висока динамічність, яка потребує постійної уваги бухгалтерських та фінансових служб підприємства, що несуть основну відповідальність за фінансові результати діяльності будь-якого комерційного підприємства. Нестабільність податкової політики, невизначеність початкових "правил гри" підприємств із державою, внесення змін і доповнень до законів та інструкцій "заднім числом" або протягом фінансового року, що з погляду загальних принципів ринкової економіки не допустиме, є головною проблемою податкових взаємовідносин підприємств із державою. Це ускладнює виробниче планування і розвиток, робить непередбачуваним інвестування, і в результаті дезорганізує підприємництво.

Проаналізуємо структуру обов'язкових платежів, сплачених ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 роках (табл. 2.5).

З проведених розрахунків очевидно, що в структурі обов'язкових платежів, сплачених підприємством у 2020 р., переважають надходження податку на додану вартість – 42,1%. Друге місце займає податок на прибуток (29%), а третє – єдиний соціальний внесок – 24,9%.

Таблиця 2.5.

**Структура обов'язкових платежів, сплачених ТОВ «Буковина Імпекс»
у 2020–2022 рр.**

Назва обов'язкового платежу	2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	Сума, тис. грн.	Пит. вага, %	Сума, тис. грн.	Пит. вага, %	Сума, тис. грн.	Пит. вага, %
Податок на прибуток	25,8	29,0	40,5	38,6	36,4	25,9
ПДВ	37,4	42,1	39,2	37,3	48,7	34,6
Плата за землю	3,6	4,0	6,4	6,1	7,9	5,6
Транспортний податок	-	-	-	-	25,0	17,8
ЄСВ	22,3	24,9	18,9	18,0	22,8	16,2
Всього	89,2	100,0	105,0	100,0	140,8	100,0

У 2021 році податок на прибуток становив 38,6%, що на 9,6% більше показника 2020 року. Податок на додану вартість (друге місце) становив 37,3%, що на 4,7% менше показника 2020 року (рис. 2.6).

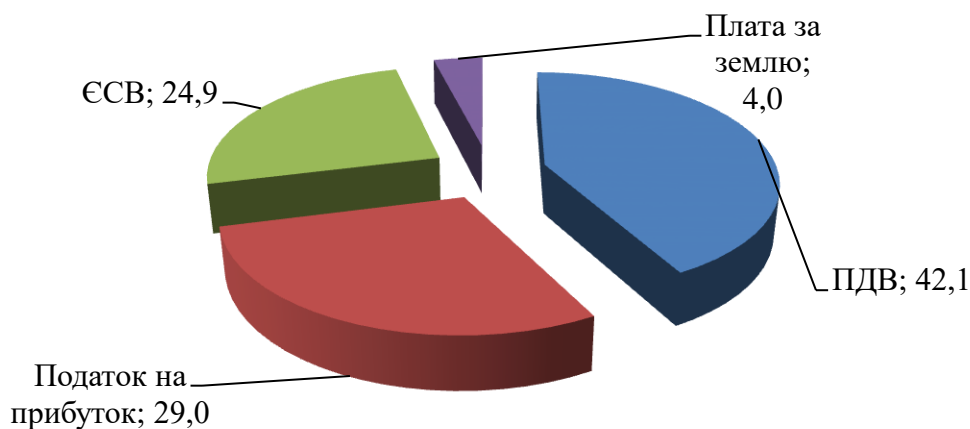

Рис. 2.6. Структура обов'язкових платежів, сплачених до зведеного бюджету та державних цільових фондів ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020 році (%)

Значення єдиного соціального внеску становило 18%, що менше на 2% від минулорічного показника. Плата за землю становить 6,1%, що на 2,1% перевищує показник 2020 року (рис. 2.7).

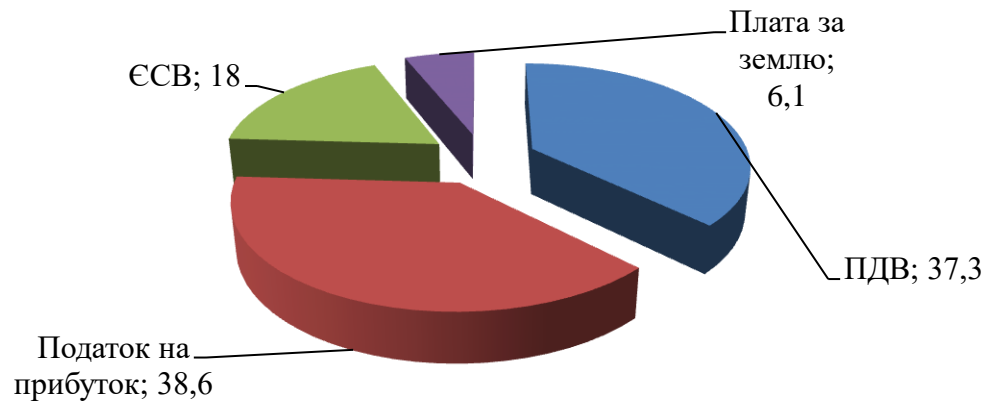

Рис. 2.7. Структура обов'язкових платежів, сплачених до зведеного бюджету та державних цільових фондів ТОВ «Буковина Імпекс» у 2021 році (%)

У 2022 р. частка податку на прибуток зменшилася до 25,9% (на 12,7% у порівнянні з показником 2021 р. та на 3,1% перевищивши значення 2020 р.). Частка ПДВ зменшилася до 34,8% в структурі обов'язкових платежів підприємства (на 2,5% менше показника 2021 року та на 7,3% менше показника 2020 року). Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування становив 16,3%, що на 1,7% менше показника 2021 року та на 8,6% менше показника 2020 року. Значення плати за землю – 5,6%, що на 0,5% менше показника 2021 року та на 1,4% менше показника 2020 року (рис. 2.8).

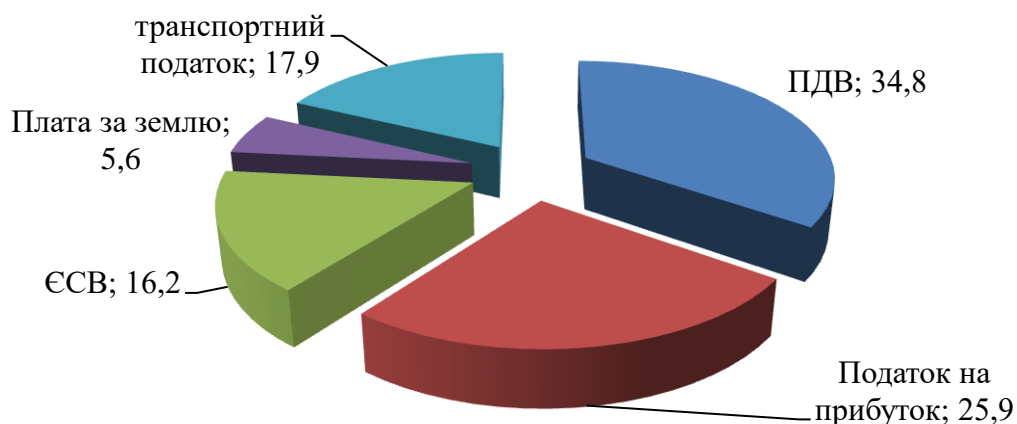

Рис. 2.8. Структура обов'язкових платежів, сплачених до зведеного бюджету та державних цільових фондів ТОВ «Буковина Імпекс» у 2022 році (%)

Така суттєва зміна пропорцій обумовлена сплатою підприємством у 2022 році транспортного податку, який у 2020 та 2021 роках не справлявся.

Динаміка нарахованих ТОВ «Буковина Імпекс» обов'язкових платежів є динамічно зростаючою. Так, у 2020 р. підприємством нараховано 89,2 тис. грн. обов'язкових платежів, у 2021 р. – 105,0 тис. грн., що на 17,7% або на 15,8 тис. грн. більше показника 2020 р. У 2022 р. до зведеного бюджету та державних цільових фондів сплачено 140,8 тис. грн., що на 35,8 тис. грн. або на 34,1% більше показника 2021 р. (рис. 2.9).

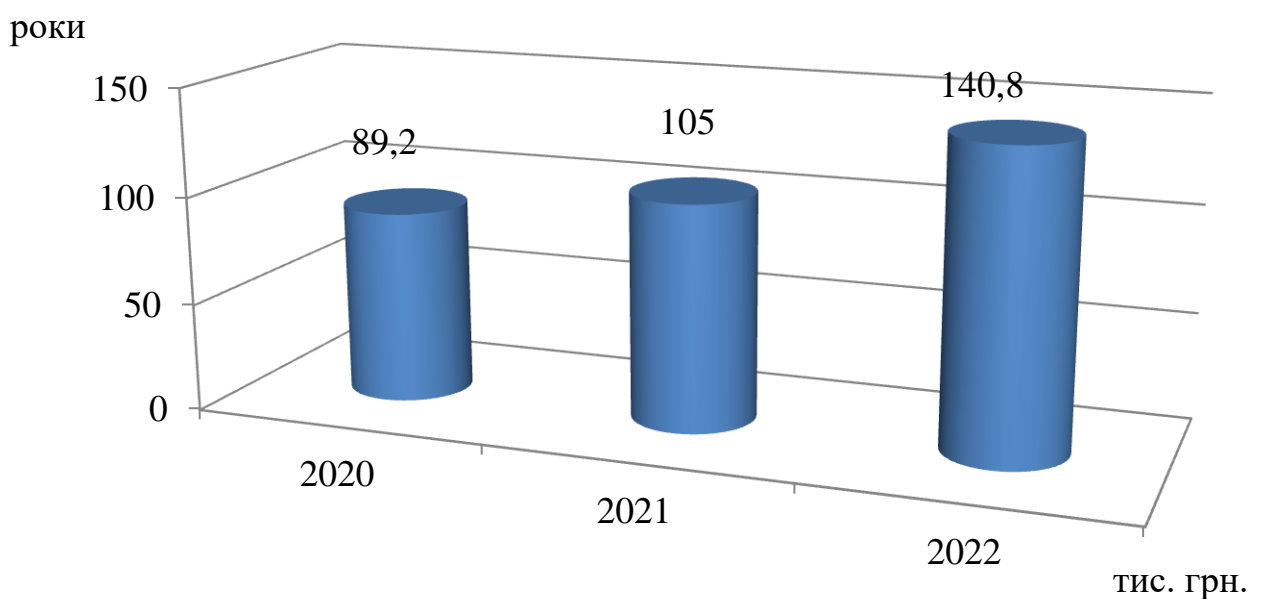

Рис. 2.9. Динаміка сплати обов'язкових платежів до зведеного бюджету та державних цільових фондів ТОВ «Буковина Імпекс» протягом 2020–2022 років

Податкове навантаження є комплексним поняттям, яке вивчається в економічній теорії, і розробка його основних термінів є характерною особливістю цього напрямку. Вплив податкових ставок на виробництво настільки значущий, що обґрунтування меж податкового тягара стає надзвичайно важливим завданням для будь-якого підприємства.

На сучасний момент відсутнє узагальнене визначення показника податкового навантаження для підприємств. У науковій літературі поняття "податкове навантаження" (також відоме як "податковий тиск" чи "податковий тягар") тлумачиться з двох позицій: впливу податкових важелів та сукупності податкових платежів на економіку країни в цілому та на доходи юридичних і фізичних осіб. Це поняття, спільно з іншими термінами в науці про податки, складає смислове ядро термінології оподаткування, яке охоплює уявлення про граничні межі оподаткування в національній економіці. Таким чином, межа податкового навантаження є умовною точкою в оподаткуванні, де досягається оптимальна частка ВВП, що перерозподіляється через державний бюджет, яка є вигідною як для платників, так і для державної скарбниці.

У світовій науці визначено верхня межа податкового вилучення, за яким пропадає інтерес до підприємництва. Сценарний підхід виділяє при цьому два основних типи поведінки: згортання діяльності та догляд «в тінь». Така межа одержала назву кривої Лаффера (по імені викладача Південно-Каліфорнійського університету, США) і становить 30-35% підприємницького доходу [38, с. 266].

Податкова система в умовах інфляції, як в індустріальних, так і в країнах, що розвиваються сприяє зниженню економічної ефективності, оскільки при зростаючій інфляції державні фінанси знаходяться в напруженому стані через зниження реальних доходів бюджету. Справа в тому, що через високу інфляцію відбувається скорочення реальної величини надходжень від податків. Це явище носить назву «ефект Олівера-Танці» (Olivera-Tanzi effect), на ім'я латиноамериканських економістів, котрі звернули увагу на це явище в 70-х роках ХХ століття [36, с. 347].

Завищені податкові обтяження виступають як негативний аспект податкової політики, що ускладнює нормальне функціонування підприємств і тормозить бізнес-активність суб'єктів господарювання. З іншого боку, надто низький рівень податкового навантаження може призвести до недоотримання податкових внесків, ускладнюючи виконання державним органам їхніх обов'язків.

Оптимальний рівень податкового навантаження можна визначити як такий, при якому платники податків, враховуючи свою фінансову спроможність, готові вносити встановлені державою податкові внески, отримуючи при цьому від держави якісні суспільні блага.

Отже, проведемо оцінку рівня податкового навантаження на підприємство. Системний аналіз методик визначення рівня податкового навантаження, дозволив зробити висновок, що розрахунок цього показника проводиться шляхом віднесення суми всіх нарахованих податків і податкових платежів до певного економічного результату (як правило, виручки або суми чистого прибутку). Для проведення досліджень рівень податкового навантаження нами розраховано як співвідношення суми сплачених податків і чистого доходу до сплати обов'язкових платежів підприємством (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Розрахунок податкового навантаження на ТОВ «Буковина Імпекс»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Чистий дохід до сплати обов'язкових платежів, тис. грн.	199,4	301,0	306,7
Обов'язкові платежі, тис. грн.	89,2	105,0	140,8
Податкове навантаження, %	44,7	34,9	45,9

Очевидно, що найліберальнішим періодом в контексті оподаткування для ТОВ «Буковина Імпекс» – 2021 рік. Показник податкового навантаження ТОВ «Буковина Імпекс», розрахований за даною методикою, має тенденцію до підвищення у 2022 році. Так, у 2020 році показник податкового навантаження на підприємство становив 44,7%, у 2021 році – 34,9%, а у 2022 р. – 45,9% (рис. 2.10).

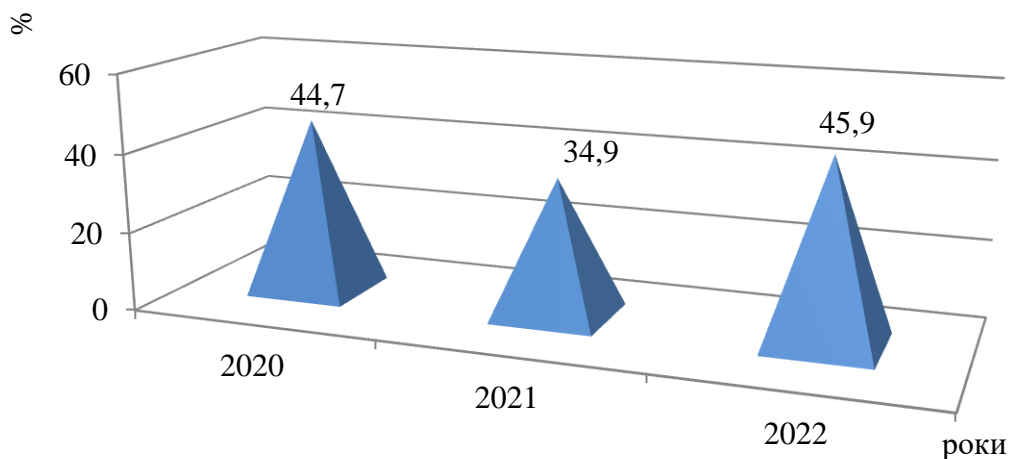

Рис. 2.10. Податкове навантаження ТОВ «Буковина Імпекс» у 2020–2022 роках

Рівень податкового навантаження на доходи юридичних осіб є важливою характеристикою податкової політики держави, оскільки здійснюючи податкове регулювання економіки, держава шляхом зміни обсягу податкових надходжень, кількості податків, їхніх видів і ставок, форм і методів оподаткування, застосування податкових пільг може суттєво впливати на процеси розподілу і перерозподілу ВВП між окремими секторами економіки, регіонами і на цій основі забезпечити їх поступальний розвиток та позитивні зрушення у стимулюванні підприємницької діяльності.

Висновки до розділу 2

Аналіз оподаткування ТОВ «Буковина Імпекс» дає змогу зробити наступні висновки. Головними факторами збільшення прибутку підприємства є зменшення собівартості продукції та зниження рівня податкового навантаження. Рівень податкового навантаження, розрахований як співвідношення суми сплачених податків і чистого доходу до сплати обов'язкових платежів підприємством, є, на нашу думку, надмірним: у 2020 році 44,7%, у 2021 році – 34,9%, а у 2022 р. – 45,9%.

Динаміка нарахованих ТОВ «Буковина Імпекс» обов'язкових платежів є динамічно зростаючою. Так, у 2020 р. підприємством нараховано 89,2 тис. грн. обов'язкових платежів, у 2021 р. – 105,0 тис. грн., що на 17,7% або на 15,8 тис. грн. більше показника 2020 р. У 2022 р. до зведеного бюджету та державних цільових фондів сплачено 140,8 тис. грн., що на 35,8 тис. грн. або на 34,1% більше показника 2021 р.

В структурі обов'язкових платежів, сплачених підприємством у 2020–2022 рр., переважають надходження податку на додану вартість (35–42%), податку на прибуток (26–39%) та єдиний соціальний внесок (16–25%).

Підвищенню рівня податкового навантаження ТОВ «Буковина Імпекс» сприяло справляння, починаючи з 2022 року, транспортного податку.

РОЗДІЛ 3

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ У НАПРЯМКУ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Перспективи стимулювання економічної діяльності суб'єктів господарювання України

Оцінка можливостей для розвитку економіки України з урахуванням доступу на пріоритетні експортні ринки, частки приватного сектору економіки у ВВП, політичної, економічної і фінансової ситуації в країні, рівня відтворення населення і його частки, зайнятої в аграрному секторі, технічної оснащеності виробництв і доступності до імпорту технологій свідчить про те, що Україна досі не має достатніх умов для розвитку експорту, хоча має необхідний для цього потенціал [19, с. 54].

Загальний показник розвитку української економіки значно нижчий, ніж в інших країнах СНД і Східної Європи. Це частково пов'язано з низькою часткою доданої вартості у виробництві, що ставить країну у не вигідне положення в умовах ослаблення зовнішніх ринків. Крім того, розвиток економіки стримувався жорсткою монетарною політикою Національного банку України та надмірною витратною частиною державного бюджету, що вимагало збільшеного фіскального тиску на бізнес.

Першим кроком у вдосконаленні ситуації повинна бути стабілізація макроекономіки та відновлення нормального функціонування банківської системи. Після цього необхідно провести структурні перетворення. Важливим етапом є також удосконалення якості та прозорості управління, оскільки це сприятиме ефективнішому використанню бюджетних коштів, зменшенню втрат від корупції та покращенню надання державних послуг. Покращення державного управління та збільшення прозорості також є невід'ємною частиною цього процесу. Реформи в газовому секторі, оптимізація державних закупівель та

спрощення бізнес-процесів будуть сильним стимулом для населення та інвесторів, що свідчить про серйозний підхід уряду до боротьби з корупцією та забезпечить підтримку для впровадження значущих реформ.

Незважаючи на значний природний та людський потенціал, приватизацію переважної більшості виробничого потенціалу країни, численні міжнародні кредити, які були освоєні владою на протязі останніх 20 років – виробничі потужності України не були модернізовані, об'єкти промисловості набули високого ступеня зношення, а технологічну базу оминули новітні розробки. В своїй більшості вітчизняна продукція галузей переробки втратила конкурентоспроможність на міжнародному ринку товарів, а широкий внутрішній попит в значній мірі забезпечують імпортні товари [29].

Якщо говорити про детінізацію, то, за оцінками експертів, у тіні перебуває до 50% економіки України. Однак показник ВВП на жителя за ПКС в Україні (7,4 тис. дол.) удвічі вищий, ніж статистичний (номінальний) ВВП (3,9 тис. дол.). Тобто показник ВВП за ПКС враховує тінізацію економіки через ціни, і тут резерви дуже віртуальні. Адже коли статистичний (номінальний) ВВП зросте та наблизиться до ВВП за ПКС, то від цього якість життя населення не поліпшиться [30].

Тіньова економіка в Україні є однією з найбільших перешкод розвитку конкурентоспроможності країни, зростання соціальних стандартів життя населення та інтеграції в європейське співтовариство. Негативну тенденцію щодо тіньової економіки характеризують ряд світових рейтингів, в яких України посідає одні з найгірших місць. Аналіз Індексу економічних свобод-2022 засвідчив, що одні з найгірших умов для розвитку економіки серед країн Європи та більшості пострадянських країн є в Україні. Динаміка показників говорить про незадовільний стан інвестиційного клімату та рівня корупції, де Україні традиційно належать одні з найнижчих рейтингів у світі: 168 та 152 місця відповідно. Аналогічні показники за критерієм рівня корупції у Камеруну, а за критерієм інвестиційного клімату — у Конго [32].

Основною метою децентралізації економіки України є створення сприятливих умов для поліпшення інвестиційного клімату, зменшення податкового та регуляторного тиску на підприємницьку діяльність, а також захист прав власності та трудових відносин. Ці реформи сприятимуть економічному розвитку, що в умовах високого рівня тіньової економіки стає неможливим.

У той же час існують країни, які досягли подвоєння ВВП протягом десятирічного періоду, і вони досягли цього за допомогою різних стратегій. Деякі з них досягли цілі завдяки видобутку та експорту енергоресурсів (наприклад, ОАЕ, Саудівська Аравія, Азербайджан, Туркменистан, Ангола), інші — розвитком експортоорієнтованих наукових та технічних галузей (як приклад можна привести Ірландію, Гонконг, Малайзію, Сінгапур), а ще інші — завдяки розвитку туризму, переважно у країнах Карибського басейну.

При цьому більшість країн, які зуміли подвоїти ВВП на межі ХХ–ХХІ ст., мають спільну характерну рису — вони залучили значні обсяги іноземного капіталу. Водночас у списку рекордсменів за зростанням ВВП є країни з незначними обсягами іноземних інвестицій. Це Вірменія, Камбоджа, Таджикистан, Узбекистан. Головний чинник — це грошові перекази мігрантів. У цих країнах кошти мігрантів фактично замінили іноземні інвестиції [49].

Отже, у багатьох країнах, включаючи Україну, існують значні можливості для залучення фінансових переказів через банківську систему. Це може сприяти вирівнюванню платіжного балансу та забезпечити фінансування для програм розвитку домогосподарств і підприємництва. Однак для досягнення цих цілей необхідно активно працювати над зменшенням обсягів "тіньових" переказів та збільшенням їх через фінансово-банківську систему, що сприятиме позитивному впливу на зростання ВВП.

На основі результатів дослідження важливо визначити перспективи розвитку економіки в Україні, зокрема:

1. Розробити чітку стратегію реструктуризації та модернізації ключових конкурентних секторів промисловості, таких як металургія, машинобудування, електроніка, фармацевтика, легка та харчова промисловість, щоб підвищити їх продуктивність та конкурентоспроможність;

2. Забезпечити фінансування та підтримку науково-технічних розробок;

3. Провести оптимізацію структури зовнішньоекономічної діяльності, враховуючи продуктивність промислових секторів та потреби стратегічних партнерів.

Значні дисбаланси в макроекономіці, глибокі структурні нерівності та недостатня прозорість у державному управлінні призвели до необхідності термінових коригуючих заходів. Хоча ці заходи можуть призвести до короткострокових труднощів, вони є необхідними для забезпечення сталого економічного зростання, охоплюючи всю населену масу.

Перший пріоритет полягає в забезпеченні макроекономічної стабільності фінансового сектору, супроводжуючи це ключовими структурними реформами для стимулювання економічного росту. З урахуванням складної політичної та економічної ситуації в Україні необхідно провести державну політику, супроводжуючи її ключовими структурними реформами. Уряд має здійснювати заходи з макроекономічної стабілізації через жорстку фіскальну політику та утримання політики плаваючого валютного курсу. Також важливі реформи газового сектора, дерегуляція бізнесу та створення прозорої системи державних закупівель.

Міжнародний досвід підтверджує, що є два шляхи для швидкого економічного зростання за рахунок іноземного капіталу: приваблення іноземних інвестицій або стимулювання грошових переказів мігрантів. Зміцнення гривні та детінізація економіки сприятимуть цьому шляху, зменшуючи "тіньові" перекази через фінансово-банківську систему і підвищуючи ВВП.

Уряд повинен мінімізувати негативний вплив бюджетної стабілізації на економічну активність. Це може бути досягнуто шляхом знаходження коштів для важливих інфраструктурних проектів, використання пільгового фінансування та

дерегуляції для підтримки підприємницької активності. Запровадження адекватних банківських інструментів для фінансування нових проектів також є важливим.

Максимальна підтримка експортної діяльності вимагає інформаційної, технічної та правової підтримки для експортерів, а також сприяння виходу малого й середнього бізнесу на зовнішні ринки та формування системи експортного кредитування й страхування.

3.2. Напрями підвищення ефективності податкового регулювання бізнесу в Україні

Покращення продуктивності функціонування економіки України, її стабільність та конкурентоспроможність вимагають проведення комплексної реформи податкового законодавства. Це необхідно через те, що податки забезпечують державу необхідними фінансовими ресурсами для виконання своїх функцій. Податкова система виступає як універсальний інструмент державного регулювання економічних, соціальних, інтеграційних та інвестиційних процесів. Вона може вирівнювати інтереси держави та бізнесу, забезпечувати розподіл та перерозподіл валового національного продукту відповідно до актуальних потреб.

Податкове законодавство продовжує залишатися надто важким для бізнесу і, за оцінками експертів, не сприяє залученню інвестицій та веденню бізнесу [67, с. 89]. Однією з основних недоліків Податкового кодексу є зростання повноважень контролюючих органів, які можуть здійснювати перевірку в будь-який момент і вимагати від підприємців проведення інвентаризації активів та контрольних закупівель. Введено положення про податковий арешт і реалізацію майна, відповідно до якого податковий орган може встановити арешт на майно протягом 96 годин під час перевірки. Цей арешт застосовується без судового втручання, проте лише після закінчення зазначеного строку податківцям необхідно звертатися до судових органів із проханням продовжити арешт.

Отже, на сьогодні Податковий кодекс недосконалий, не відповідає вимогам сучасності, не враховує вимог платників податків, здебільшого є на стороні податківців. Дослідженнями Європейської бізнес асоціації було виявлено, що 11 % підприємств бажають змінити Податковий кодекс, а 4,5 % рекомендують дотримуватися норм законодавства з паралельним введенням індивідуальної відповідальності за неправомірні дії інспекторів [51].

Необхідно провести реформу фіскального механізму, спрямовану на створення сприятливих умов для бізнесу та приваблення інвестицій через впровадження стимулюючої податкової системи. Для досягнення цієї мети пропонується:

1. Приблизити податкове законодавство до норм і стандартів Європейського союзу.
2. Зменшити податкове навантаження на економіку.
3. Підвищити прозорість і публічність діяльності податкової служби, переглянути їх повноваження.
4. Зміцнити регулюючий вплив податкової системи шляхом впровадження ефективних інструментів стимулювання пріоритетних галузей (сільського господарства, інновацій, енергозбереження і т.д.).
5. Забезпечити рівність суб'єктів господарювання шляхом установаження однакових прав і обов'язків у справі сплати податків.

На сучасному етапі розвитку української економіки слід надавати значення системі податкових стимулів для нових підприємств та тих, що працюють у пріоритетних напрямках. Пропонується використовувати податкові кредити або занижені ставки оподаткування та застосовувати амортизаційні пільги на прибуток для цих підприємств. Такий підхід сприятиме зростанню загальних податкових надходжень до бюджету та цільових фондів, оскільки податкові надходження збільшаться внаслідок підвищення ділової активності. Реформи слід впроваджувати поетапно, враховуючи позитивний світовий досвід, що дозволить Україні гармонізувати свою податкову систему і успішно інтегруватися у світовий економічний простір. На даний момент спрощена

система оподаткування, незважаючи на певні недоліки, залишається найбільш ефективною альтернативою в Україні, і, на наш погляд, залишатиметься актуальною протягом найближчих років.

На поточному етапі економічного розвитку в Україні перетворення податкової системи орієнтовані на зміну її спрямування від виключно фіскального до сприяння виробництву та підприємницькій активності. Цей процес ускладнюється, перш за все, тим, що реформування відбувається в умовах економічної кризи, що викликає дефіцит фінансових ресурсів, стрімке зменшення інвестиційної активності, велику кількість утримуючих збиткових підприємств та значну соціальну напругу, пов'язану з різким падінням рівня доходів і платоспроможності населення.

Податок на прибуток є найбільш складним і неоднозначним із всіх прямих податків, оскільки спрямований на вилучення частини чистого доходу суб'єктів господарювання. Існування прямо пропорційної залежності між розміром прибутку і сумами податку знижує мотивацію виробників щодо об'єктивності визначення бази оподаткування, викликає процеси ухилень від сплати, використання податкових «лазівок» при визначенні податкового зобов'язання [56, с. 36].

Напрями трансформації оподаткування прибутку підприємств передбачають заходи, спрямовані на сприяння виникненню нового бізнесу та підтримку інвестицій у виробництво, оновлення засобів і стимулювання інновацій. Це досягається шляхом впровадження таких заходів, як:

- надання податкових канікул новоствореним підприємствам на п'ять років, за умови створення робочих місць та активного розвитку;
- застосування прискореної амортизації для об'єктів основних засобів груп 3-8,16, що дозволяє повністю окупити витрати на нові основні засоби за чотири роки;
- оподаткування виведеного капіталу, тобто розподіленого прибутку;
- встановлення нової податкової різниці для зменшення фінансового результату до оподаткування на суму безнадійної дебіторської заборгованості;

— введення мораторію на внесення змін до механізму оподаткування прибутку та форм податкової звітності.

Ці заходи спрямовані на стимулювання розвитку суб'єктів малого бізнесу через реінвестування звільнених від оподаткування коштів, надання можливостей для старту власного бізнесу, залучення інвестицій, а також забезпечення повної окупності нових основних засобів за чотири роки після введення їх в експлуатацію. Крім того, це надає можливість врахування суми безнадійної заборгованості при розрахунку податку на прибуток підприємств.

3.3. Напрями підвищення ефективності податкового стимулювання суб'єктів малого бізнесу

Сучасна економічна та політична ситуація визначає необхідність проведення структурних змін і створення умов для впровадження ринкових реформ. Ключовим аспектом ринкової економіки є існування та взаємодія підприємств різного розміру – великих, середніх і малих. Оптимальне співвідношення між ними відіграє важливу роль.

Малі підприємства, які діють на локальному ринку та спеціалізуються на конкретних товарах і послугах, швидко реагують на зміни в ринкових умовах і кон'юнктурі, підтримуючи прямий контакт із споживачем. На макроекономічному рівні малі підприємства мають стратегічне значення, сприяючи пропорційному розвитку економіки через стимулювання конкуренції, створення нових робочих місць і швидке насичення ринку товарово-послуговими пропозиціями.

Впровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності є позитивним кроком у розвитку суб'єктів малого підприємництва. На сьогоднішній момент вже здійснено значні заходи у напрямі реформування та створення ефективної спрощеної системи оподаткування. Однією з ключових переваг цієї системи є спеціальний порядок обліку, який звільняє підприємства

від сплати ряду податків, зборів і внесків до соціального страхування. Це спрощує обліково-аналітичні процедури, зменшує ризик податкових помилок і супроводжується відповідною знижкою штрафів.

Розглянемо основні напрями провідних країн щодо державного регулювання та підтримки малого бізнесу [49, 50, 55, 57].

1. У Сполучених Штатах Америки не існують спеціальні податкові режими для малих і середніх підприємств. Всі підприємства зобов'язані проводити повний бухгалтерський облік для розрахунку оподаткованого прибутку. Однак для малих підприємств передбачені спеціальні положення, які спрощують процедури обліку та звітності оподаткованого прибутку за прогресивною шкалою. Надання позик є ефективним засобом державної підтримки підприємництва, оскільки вирішує питання про залучення банківських кредитів для активізації ресурсів та використання ініціативи підприємців.

2. Німеччина виділяється за наступними особливостями:

- Підтримка наукових досліджень, фінансування ризикових проектів, поліпшення умов технологічного обміну та забезпечення кваліфікованими кадрами.

- Консультації для малих і середніх фірм в різних аспектах, включаючи результати маркетингових досліджень та допомогу в подоланні бюрократичних бар'єрів.

- Надання кредитів і субсидій, зокрема пільгових інвестиційних кредитів для високотехнологічних виробництв та кредитів для створення нових підприємств з строком до 20 років.

- Стимулювання наукових досліджень в малих і середніх підприємствах, приділяючи увагу інформаційним та консультаційним послугам, освоєнню нових технологій та підвищенню кваліфікації працівників, задіяних в інноваційних галузях.

- Використання заходів непрямого регулювання, таких як гарантії банківських кредитів для придбання сучасного обладнання.

- Правове положення малого підприємництва в Японії регулюється системою спеціальних законів, а також положеннями про пільги для малих підприємств у податковому, зовнішньоторговому та галузевому законодавстві.

3. В Сполученому Королівстві застосовуються такі інструменти державної підтримки малих підприємств:

- Активне використання інструментів бюджетної, податкової і кредитної політики, що включає зниження ставок прибуткового податку та податку на інвестиції у нові галузі малого бізнесу, особливо ті, які пов'язані з високим ризиком.

- Приватні ініціативи стимулюються податковими знижками, спрощенням фінансових процедур для злиття і поділу фірм, зниженням ставок податку на заробітну плату та підвищенням порогу оподаткування за найвищою ставкою.

- Надаються консультативні послуги, науково-технічна інформація і рекомендації щодо заснування та управління малим бізнесом.

Стан та умови функціонування вітчизняного малого підприємництва є складними і потребують втручання з боку держави для вирішення існуючих проблем. Перш за все, необхідно забезпечити стабільність та якість податкового законодавства для стимулювання повертання більшої кількості підприємців. Система повинна бути простою у визначенні бази оподаткування та розміру податкового зобов'язання, з мінімізацією облікових процедур. Заострення вимог до спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, при одночасному погіршенні умов для платників, є основною причиною негативного сприйняття нововведень та впливає на кількість суб'єктів малого підприємництва.

Проте, наша позиція полягає в тому, що проблема оподаткування в Україні, зокрема його механізм, спрощення процедур та їх зрозумілість, а також зниження податкового тиску, залишається актуальною для розвитку малого та середнього бізнесу. Навіть при наявності деяких позитивних аспектів, важливо відзначити, що впроваджені зміни в системі спрощеного оподаткування не вирішують кілька ключових проблем. Особливо це стосується необхідності внесення змін у податкове адміністрування, забезпечення прозорості у

відносинах малих підприємств з контролюючими органами, сприяння росту якісного та кількісного складу малих підприємств, розширення ресурсної бази для їх розвитку, а також удосконалення системи обліку та звітності за спрощеною системою оподаткування.

Спрощена система оподаткування виступає як ключовий елемент державної податкової політики, спрямованої на підтримку розвитку малого бізнесу в Україні. Відтак, вона повинна супроводжуватися новими програмами та методами управління бізнесом, взятих на озброєння в інших країнах. Також важливо, щоб Україна вивчала та впроваджувала міжнародні програми підтримки малого бізнесу, включаючи розробку фінансової стратегії для залучення внутрішнього та міжнародного банківського капіталу, сприяння зовнішньоекономічній діяльності малих підприємств, підготовку кадрів, поліпшення інформаційного та нормативно-правового забезпечення, підвищення якості рекламно-виставкової та видавничої діяльності, стимулювання інновацій у підприємницьких структурах, надання консалтингових та бухгалтерських послуг, а також допомогу підприємцям у їхній діяльності. Важливо розглядати та впроваджувати міжнародний досвід у державному регулюванні та підтримці малого бізнесу через податковий інструментарій.

Висновки до розділу 3

В умовах воєнного стану першочерговим заходом урядової політики у напрямку підтримки бізнесу має бути макроекономічна стабілізація. Не менш важливими є також заходи, направлені на підвищення якості та прозорості урядування, оскільки окрім всіх інших причин, ці заходи допоможуть підвищити ефективність видатків бюджету, зменшити втрати від корупції та підвищити якість державних послуг.

Якщо говорити про детінізацію, то, за оцінками експертів, у тіні перебуває до 50% економіки України. Тіньова економіка в Україні є однією з найбільших перешкод розвитку конкурентоспроможності країни, зростання соціальних

стандартів життя населення та інтеграції в європейське співтовариство. Негативну тенденцію щодо тіньової економіки характеризують ряд світових рейтингів, в яких України посідає одні з найгірших місць.

Запропоновано основні напрями реформування оподаткування прибутку підприємств, спрямовані на стимулювання започаткування нового бізнесу та стимулювання інвестицій у виробництво, оновлення фондів, інновації.

У забезпеченні зазначеного важливим є розгляд та впровадження міжнародного досвіду державного регулювання та підтримки малого підприємництва, зокрема і через податковий інструментарій; через розробку фінансової стратегії щодо залучення українського і міжнародного банківського капіталу для забезпечення розвитку малого бізнесу в Україні; сприяння розвитку зовнішньоекономічної активності суб'єктів малого підприємництва; проведення підготовки та перепідготовки кадрів для роботи в структурах малого бізнесу; удосконалення інформаційного та нормативно-правового забезпечення діяльності підприємців у сфері малого бізнесу; розвитку інноваційної діяльності в підприємницьких структурах; надання консалтингових, бухгалтерських та консультаційних послуг підприємцям.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведеним дослідженням узагальнено теоретико-методологічні та організаційні засади оподаткування підприємств. Узагальнення отриманих результатів дає змогу сформулювати наступні висновки і пропозиції теоретичного та практичного характеру:

1. Податкове регулювання представляє собою комплекс організаційно-правових норм, принципів, методів та форм, які стосуються суб'єктів і об'єктів державного регулювання податкових відносин. Мета його полягає в забезпеченні соціально-економічного розвитку суспільства.

2. Серед широко використовуваних методів податкового регулювання можна виокремити: інвестиційний податковий кредит, встановлення ставок оподаткування, відстрочення податків і зборів, податкову амністію, міжнародні договори про уникнення подвійного оподаткування, податкові канікули та податкові відрахування.

3. З точки зору впливу на діяльність підприємств основними є прямі податки і обов'язкові платежі, зокрема податок на прибуток, рентна плата, податок на майно та екологічний податок. Податок на прибуток виступає як значущий інструмент фіскального впливу на економічні процеси, такі як нагромадження капіталу, інвестиції, підприємницька активність та сукупне споживання. У контексті спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності важливим механізмом є заміна окремих податків і зборів єдиним податком, одночасно з веденням спрощеного обліку та звітності для суб'єктів малого бізнесу.

4. Податкову політику на рівні підприємства можна визначити як систему проведених підприємством в галузі податкового обліку заходів, що виражає варіанти (сценарії) його поведінки у взаєминах з державою з питань нарахування та сплати податкових платежів. Податкові платежі – одна із значних статей витрат для більшості суб'єктів господарювання, а тому підприємства обов'язково повинні здійснювати управління своїми податковими ризиками та їх постійний

моніторинг, як невід'ємну частину внутрішнього контролю за ризиками. Завдяки такому підходу подібне системне управління дає можливість більш зважено підійти до процесу ухвалення управлінських рішень, нівелювати негативні наслідки прояву податкових ризиків.

5. Аналіз оподаткування ТОВ «Буковина Імпекс» дає змогу зробити наступні висновки:

– Головними факторами збільшення прибутку підприємства є зменшення собівартості продукції та зниження рівня податкового навантаження. Рівень податкового навантаження, розрахований як співвідношення суми сплачених податків і чистого доходу до сплати обов'язкових платежів підприємством, є, на нашу думку, надмірним: у 2020 році 44,7%, у 2021 році – 34,9%, а у 2022 р. – 45,9%. Підвищенню рівня податкового навантаження ТОВ «Буковина Імпекс» сприяло справляння, починаючи з 2022 року, транспортного податку.

– Динаміка нарахованих ТОВ «Буковина Імпекс» обов'язкових платежів є зростаючою. Так, у 2020 р. підприємством нараховано 89,2 тис. грн. обов'язкових платежів, у 2021 р. – 105,0 тис. грн., що на 17,7% або на 15,8 тис. грн. більше показника 2020 р. У 2022 р. до зведеного бюджету та державних цільових фондів сплачено 140,8 тис. грн., що на 35,8 тис. грн. або на 34,1% більше показника 2021 р.

- В структурі обов'язкових платежів, сплачених підприємством у 2020–2022 рр., переважають надходження податку на додану вартість (35–42%), податку на прибуток (26–39%) та єдиний соціальний внесок (16–25%).

6. Оскільки Україна перебуває у складній політичній та економічній ситуації, то для підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання та стимулювання економічного зростання є необхідним проведення державної політики, яка повинна супроводжуватися проведенням ключових структурних реформ. На підставі результатів дослідження окреслено необхідні напрями розвитку економічної діяльності Уряду України:

— забезпечення макроекономічної стабільності фінансового сектору;

– розроблення чіткої стратегії реструктуризації та модернізації основних конкурентних секторів промисловості, зокрема металургії, машинобудування, електронного устаткування, фармацевтичної, легкої та харчової промисловості, що дасть змогу підвищити їх продуктивність і конкурентоспроможність;

— фінансування та стимулювання науково-технологічних розробок;

— оптимізація структури експортно-імпортних операцій з урахуванням продуктивності секторів промисловості, попиту й пропозиції стратегічних партнерів зовнішньоекономічної діяльності;

– дерегулювання економіки й максимальне заохочення підприємницької активності.

7. Фіскальний механізм необхідно реформувати у напрямі забезпечення сприятливих умов для ведення бізнесу та залучення інвестицій шляхом побудови стимулюючої податкової системи. З цією метою пропонуємо забезпечити:

—наближення податкового права до норм і стандартів податкового права ЄС;

—зниження податкового тягаря на економіку;

—підвищення публічності і прозорості діяльності податкових органів;

—посилення регуляційного впливу податкової системи через впровадження ефективних податкових інструментів стимулювання пріоритетних сфер діяльності (аграрного сектора, інноваційної діяльності, енергозбереження тощо) та новостворених підприємств.

8. Спрощена система оподаткування є провідною частиною державної податкової політики підтримки розвитку малого підприємництва в Україні а, отже має супроводжуватися новими програмами та способами ведення бізнесу, як це практикується у зарубіжних країнах. Крім того, Україна має вивчати та впроваджувати міжнародні програми сприяння малому підприємництву, що будуть містити напрями:

- розробки фінансової стратегії щодо залучення українського і міжнародного банківського капіталу для забезпечення розвитку малого бізнесу в Україні;
- сприяння розвитку зовнішньоекономічної активності суб'єктів малого підприємництва;
- проведення підготовки та перепідготовки кадрів для роботи в структурах малого бізнесу;
- удосконалення інформаційного та нормативно-правового забезпечення діяльності підприємців у сфері малого бізнесу;
- підвищення якості маркетингової діяльності у даній сфері;
- розвитку інноваційної діяльності в підприємницьких структурах;
- надання консалтингових, бухгалтерських та консультаційних послуг підприємцям;
- надання допомоги підприємцям щодо особливостей їх діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> (дата звернення 21.10.2023).
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 21.10.2023).
3. Про систему оподаткування : Закон України від 25.06.91 N 1251-XII URL: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/29919.html> (дата звернення 21.10.2023).
4. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення 21.10.2023).
5. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 № 978-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/978-15> (дата звернення 21.10.2023).
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток" (П(С)БО 17) [Електронний ресурс]: затверджено наказом Мініфіну від 28 грудня 2000 року N 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01> (дата звернення 21.10.2023).
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12 (МСБО 12). Податки на прибуток: виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_012
8. Акіншина О. В. Етапи, способи та інструменти податкового планування на підприємстві. *Вісн. Львів. політех. ун-ту*. 2012. URL: <http://ena.lp.edu.ua> (дата звернення 21.10.2023).

9. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. К.: КНЕУ. 2005. 292 с.
10. Антіпов О.М. Податкове планування як засіб оптимізації сплати ПДВ та податку на прибуток URL: http://filelibsnu.at.ua/naukovi/Naukovi_visti/PDF_10_2013/3.pdf (дата звернення 21.10.2023).
11. Баранов С.О. Ухилення від сплати податків як основний чинник тіньової економік. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. Вип. 2. С. 65-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2015_2_7 (дата звернення 21.10.2023).
12. Бекерська Д.А. Податкове право та податкове законодавство в Україні: навчальний посібник / За заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юрид. л-ра. – 2000. 224 с.
13. Білінський Д.О. Правове регулювання податкових надходжень як складової публічної фінансової системи. *Фінансове право*. 2014. № 2(28). – С. 10–13.
14. Варналій З.С. Теоретичні засади детінізації економіки України. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2014. № 1. С. 46–53.
15. Варналій З.С. Шляхи підвищення податкової конкурентоспроможності України в умовах діджиталізації. *Збірник матеріалів науково-практичного круглого столу «Оподаткування та економічна безпека держави в епоху діджиталізації» (23 лютого 2022 р.)*. С. 13–17.
16. Вахновська Н.А. Корпоративний податковий менеджмент у системі управління підприємством. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. *Збірник наукових праць. Луцький державний технічний університет*. Випуск 1. Ч. 1. Луцьк, 2021. С.20-27.
17. Вишневський В.П. Оподаткування в емерджентній економіці: теоретичні засади і напрями політики: монографія НАН України, Ін-т економіки промисловості. Донецьк, 2012.128 с.

18. Гармонізація податкового законодавства: українські реалії : [монографія] / [Білецька Г. М., Кармаліта М. В. Куц М. О. та ін.]. К. : Алерта, 2012. 222 с.
19. Голядова Т.О. Необхідність удосконалення податкової системи України для покращення інвестиційного клімату. Молодий вчений. № 2. 2021. С. 153–157.
20. Грицюк Н. Формування та механізм стратегії розвитку підприємств на засадах податкової політики. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. URL: file:///C:/Users/USER/Downloads/echcenu_2015_3_4.pdf (дата звернення 21.10.2023).
21. Гуменюк А.М. Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія. К. : НІСД, 2014. 468 с.
22. Демидович В.В. Проблеми оптимізації податкового навантаження в Україні та напрямки їх вирішення. *Фіскальні зобов'язання суб'єктів господарювання природно-ресурсних галузей: виконання, аналіз, контроль та регулювання : матеріали наук.-практконф., 21-22 жовт. 2010 р., 4.1 К.: НДЗ "Ресурси", 2010. С. 17-19.*
23. Дерев'янка А. Податок на виведений капітал: варто чи ні? *Європейська Бізнес Асоціація*. 07.11.2022 р. URL: <https://eba.com.ua/podatok-na-vyvedenyj-kapital-var-to-chy-ni/>
24. Демиденко Л. М., Субботович Ю.Я. Податкова система : навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів. Київ : ЦУЛ, 2007. 184 с.
25. Єфименко Т. І. Податкове регулювання економічного розвитку: Автореф. дис. д-ра. екон. наук. Київ, 2003. 37 с.
26. Жарко Р. П. Теоретико-методичні засади удосконалення податкового регулювання підприємницької діяльності. Автореф. дис....канд. екон. наук. К., 2006. 24 с.

27. Жиглей І. В. Детінізація економіки як позитивний варіант гри між підприємством, державою та суспільством. Стратегічні пріоритети детінізації економіки України у системі економічної безпеки: макро- та мікро- вимір : монографія / за ред. Черевка О. В. Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А., 2014. 442 с.
28. Жмайлов В.М. Організаційно-економічні основи управління прибутком сільськогосподарських підприємств: монографія / В.М. Жмайлов, О.Г. Жмайлова, О.О. Бабицька, Ю.І. Данько, Л.В. Слюсарєва. Суми: СНАУ, 2014. 408 с.
29. Жук Є.М. Стимулювання підприємницької діяльності на підставі удосконалення податкового регулювання. URL: <http://intkonf.org/zhuk-em-stimulyuvannuyapidriemnitskoyi-diyalnosti-na-pidstavitudoskonalennya-podatkovogoregulyuvannya>.
30. Заверуха М. До визначення суті тіньових економічних процесів. 2020. Вип. 1/2 (46/47). Ч. 2. С. 72–83. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_46/fail/ch2/11.pdf. (дата звернення 21.10.2023).
31. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>. (дата звернення 21.10.2023).
32. Застосування реєстраторів розрахункових операцій: міжнародний досвід - уроки для України. USAID "Лідерство в економічному врядуванні" (USAID ЛЕВ). Київ, 2020. URL: <https://www.slideshare.net/USAIDLEV/ss-52883726>
33. Затонацька Т. Г. Бюджетно-податкове регулювання інвестиційної діяльності в Україні : [монографія]. Київ : 2012. 299 с.
34. Зимовець В.В. Корпоративні фінанси як домінанта фінансової науки. Фінанси України. № 9. 2015. С. 78–95.
35. Кашуба О.М. Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 103-106. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2015/24.pdf
36. Кирилич Х. Сучасна наукова парадигма нерівномірності економічного розвитку в контексті нової інституційної економіки. *Сучасні*

тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право : зб. матер. IV щорічної міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 16–17 квітня 2015 р. Львів : DPI, 2015. С. 346–349.

37. Кірдіна О.Г. Оптимізація податкового навантаження на макро- та мікрорівні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. URL: <http://btie.kart.edu.ua/article/viewfile/149923/153804> (дата звернення 21.10.2023).

38. Кміть В.М. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 3 (08). 2021. С. 265–269.

39. Колісніченко П.Т. Податкові важелі державного регулювання підприємницької діяльності. *Ефективна економіка*. № 12. 2020. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3376> (дата звернення 21.10.2023).

40. Колосова В. Цифрові технології в системі інструментів деактивації тіньової економіки. Новітня історія України: аналіз етапів становлення: матеріали конференції за підсумками Всеукраїнського конкурсу дослідницьких робіт школярів і студентів до 28-ї річниці незалежності України, Дніпро, 17 травня 2019 р. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. URL: https://duan.edu.ua/images/News/UA/Contest_independence/25135.pdf (дата звернення 21.10.2023).

41. Коротун В.І. Проблеми мінімізації сплати податків в Україні *Економіка, фінанси, право*. 2010. № 6. С.21-24.

42. Корягін М.В. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2020. 276 с.

43. Кучерявенко Н.П. Курс податкового права. Харків: Легас; Право, 2005. 600 с.

44. Крисоватий А.І., Томнюк Т. Л. Адміністрування податків в Україні: організація та напрями трансформації. Тернопіль: ВЦП, «Економічна думка ТНЕУ», 2012. 212 с.

45. Лазебник Л. Л. Система податкового планування як інструмент оптимізації підприємницької діяльності. *Розвиток соціально-економічних*

систем в геоекономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль, 2021. С. 171-174.

46. Малюга Н.М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: монографія / Н.М. Малюга. Житомир: ПП «Рута», 2005. 388 с.

47. Мельник А. Ф. Національна економіка / А. Ф. Мельник, А. Ю. Васіна, Т. Л.Желюк, Т. М. Попович. К. : Знання, 2011. 463 с.

48. Миськів Г. Бюджетна система : теретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. 272 с.

49. Міжнародна практика застосування спрощених (спеціальних) режимів оподаткування малого підприємництва та необхідність її адаптації й застосування в Україні. Матеріали аналітичного центру «академія». URL: <http://www.academia.org.ua>

50. Міжнародний досвід реформування податкових систем: види податків та електронна звітність. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <http://tax.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/mrdosvid/>. (дата звернення 21.10.2023).

51. Мінін І. Г. Тіньовий сегмент податкового простору та шляхи його легалізації. *Ефективна економіка*. №3. 2013. URL:: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1905>(дата звернення 21.10.2023).

52. Національна економіка: навч. посіб. / За заг. ред. Носової О. В. К. : Центр учбової літератури, 2013. 512 с.

53. Онищенко В. Податок на виведений капітал замість податку на прибуток? 06.08.2019. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7344-podatok-na-vivedeniy-kaptal-zamst-podatku-na-pributok> (дата звернення 21.10.2023).

54. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення 21.10.2023).

55. Пахненко О.М. Основні засади податкової політики в країнах ЄС на сучасному етап. *Ефективна економіка*. № 12. 2020. URL:: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5317> (дата звернення 21.10.2023).

56. Податковий менеджмент: Навчальний посібник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Карпова. Київ : Знання, 2008. 525 с.
57. Пріоритети податкових стимулів: світовий досвід. *Матеріали аналітичного центру «Академія»*. URL:<http://www.academia.org.ua>. (дата звернення 21.10.2023).
58. Редько І. А. Проблемні питання ухилення від сплати податків. URL:: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65637.doc.htm (дата звернення 21.10.2023).
59. Святаш С. В. Податкове планування та оптимізація оподаткування в контексті максимізації вигод платників податків та держави. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2021. Вип. 2.С. 280-285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuces_2021_2_42 (дата звернення 21.10.2023).
60. Томнюк Т.Л. Фактори забезпечення економічного зростання в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6399> (дата звернення 21.10.2023).
61. Томнюк Т. Л. Лібералізація податкової системи України: тенденції та перспективи реалізації. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 7. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1272> (дата звернення 21.10.2023).
62. Фокіна І. В. Формування механізму податково-субсидіарного регулювання вугільної промисловості: Автореф. дис....канд. екон. наук за спец. 08.07.01 Економіка промисловості. Донецьк, 2006. 22 с.